

บทที่ 4

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชุมชน

พื้นที่พัฒนาการ

เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชุมชนโดยตรงในอำเภอกำแพงแสน ภายใต้การดำเนินงานของกรมการพัฒนาชุมชน มีทั้งสิ้น 6 คน เป็นพัฒนาการอำเภอ 1 คน และพัฒนาการประจำตำบล 5 คน ยังขาดอยู่อีก 1 คน จึงจะครบทุกตำบล แต่เนื่องจากรายงานฉบับนี้ครอบคลุมเฉพาะ 2 ตำบล ดังนั้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงจึงมีเพียง 3 คน คือพัฒนาการอำเภอ พัฒนาการตำบลทุ่งลูกนก และพัฒนาการตำบลทุ่งกระพังโหม

กล่าวโดยพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน พัฒนาการทั้ง 3 คนต่างได้รับความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนจากการฝึกอบรมก่อนเข้าเป็นพัฒนาการ

ในด้านความชำนาญงาน พัฒนาการอำเภอเป็นผู้มีความชำนาญในเรื่องนี้ที่สุด เพราะได้ทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนมานานกว่า 20 ปี และทำงานในอำเภอกำแพงแสนมากกว่า 15 ปี โดยพื้นฐานจากการอบรม ได้เข้ารับการอบรมมูลสารการศึกษา (Fundamental Education) ที่ศูนย์อบรมการศึกษาผู้ใหญ่ จังหวัดอุบลราชธานี อบรมหลักสูตร 2 ปี ซึ่งต่อมาผู้รับการอบรมได้ถูกโอนมาอยู่กรมการพัฒนาชุมชน ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าพัฒนาการอำเภอเป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจงานพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี พร้อมกันนี้ก็มีความคุ้นเคยและรู้สภาพของท้องถิ่นเป็นอย่างดีเช่นกัน

สำหรับพัฒนาการตำบลทั้ง 2 คน คนหนึ่งเป็นหญิง สำเร็จการศึกษาทางด้านคหกรรมศาสตร์ ทำงานในตำแหน่งพัฒนาการมากกว่า 5 ปี มีความรู้ความเข้าใจสภาพของตำบลทุ่งกระพังโหม ตลอดจนลักษณะงานพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี ส่วนพัฒนาการอีกตำบลหนึ่งเป็นชาย สำเร็จปริญญาตรีทางนิเทศศาสตร์ เคยทำงานในกรมการพัฒนาชุมชนมาก่อน ดังนั้น แม้จะเพิ่งย้ายมาอยู่ในตำบลทุ่งลูกนกได้เพียง 1 ปี ก็อาจดำเนินการตามหน้าที่ได้ก็เช่นกัน เพราะได้รับการอบรมในเรื่องการพัฒนาชุมชน ตลอดจนหน้าที่และการดำเนินงานของพัฒนาการมาแล้ว

บทบาทของพัฒนากร เกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชน

จากคำนิยามเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 จะเห็นได้ว่าพัฒนากรมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยิ่ง เพราะต้องทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมประสานความต้องการของราษฎรและความต้องการของรัฐบาลให้สอดคล้องต่อกัน พร้อมกันนั้นก็ต้องเป็นผู้ที่กระตุ้นราษฎรให้เกิดความคิดริเริ่ม กระตุ้นหรือรื้อฟื้นที่จะยกสภาพความเป็นอยู่ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้น ด้วยการร่วมมือดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้บทบาทของพัฒนากร ต่องานพัฒนาชุมชนในเขตที่ศึกษาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องศึกษาว่า พัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง และการดำเนินงานแต่ละอย่างนั้นกระทำอย่างไร

บทบาทสำคัญของพัฒนากรที่ควรศึกษา มี 5 ลักษณะ คือ

1. บทบาทเกี่ยวกับการประชุมคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)
2. บทบาทเกี่ยวกับการกำหนดโครงการและค่าใช้จ่ายในโครงการพัฒนาชุมชน
3. ความสัมพันธ์กับราษฎร
 - 3.1 ระยะเวลาที่ทำงานในหมู่บ้าน
 - 3.2 การกระตุ้นราษฎรให้มีความคิดริเริ่ม
 - 3.3 อำนาจสั่งการของพัฒนากร
4. บทบาทของพัฒนากรในการนำความช่วยเหลือจากภายนอกมาสู่หมู่บ้าน
5. ทัศนคติของพัฒนากรที่มีต่อราษฎร และการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในหมู่บ้าน

1. บทบาทเกี่ยวกับการประชุมคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน การประชุมคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านส่วนใหญ่ประชุมในกรณีที่ต้องการความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หรือต้องการริเริ่มโครงการใหม่ ๆ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชน การริเริ่มให้มีการประชุมในส่วนนี้ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านหนองกร่างและหมู่บ้านวังน้ำเขียวก็เป็นเช่นนั้น คือเมื่อพิจารณาเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการประชุม ก็จะนำความคิดนั้นมาหารือกับพัฒนากร เมื่อพิจารณาเห็นชอบด้วยกันแล้ว ผู้ใหญ่บ้านก็จะเรียกประชุม กพม. เพื่อพิจารณาเรื่องนั้น ๆ

การประชุมของพัฒนากร นั้น ปกติพัฒนากรจะเข้าร่วมประชุมด้วยทุกครั้ง ในฐานะเป็นที่ปรึกษาหรือผู้ให้คำแนะนำเมื่อ กทม. เกิดปัญหาหรือข้อขัดข้องในเรื่องที่ประชุมขึ้น ตั้งแต่ต้นปีจนถึงระยะเวลาที่ผู้เขียนออกเก็บข้อมูลซึ่งเป็นปลายปีปรากฏว่า หมู่บ้านหนองกร่างยังไม่มีการประชุม กทม. เลยสักครั้งเดียว ส่วนหมู่บ้านวังน้ำเขียวมีการประชุม กทม. ไป 2 ครั้ง เรื่องสำคัญก็คือ โครงการสร้างถนนตัดตรงไปยังอำเภอกำแพงแสน ซึ่งจากการประชุมยังไม่มีข้อยุติ เพราะต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก ซึ่งยังไม่ทราบว่าจะได้มาจากแหล่งใด

การประชุม กทม. แต่ละครั้งนั้น เกิมที่พัฒนากรอำเภอจะเข้าร่วมประชุมด้วยในบางครั้งก็เห็นว่ามิโครงการหรือปัญหาที่สำคัญ ๆ และทาง กทม. ต้องการความคิดเห็นหรือคำแนะนำ แต่ในระยะก่อนที่ผู้เขียนจะออกเก็บข้อมูล พัฒนากรอำเภอได้เข้าร่วมประชุมด้วยทุกครั้ง ทั้งนี้ เป็นเพราะนโยบายของนายอำเภอกำแพงแสนที่ต้องการให้การจัดสรรเงินภาษีบำรุงท้องที่เพื่อดำเนินกิจการต่าง ๆ ในแต่ละหมู่บ้านเป็นไปอย่างเหมาะสม ถูกต้องกับความเป็นจริง และให้ประโยชน์แก่ท้องถิ่นที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด

สำหรับการแสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุม ทั้งพัฒนากรอำเภอและพัฒนากรประจำตำบลต่างกล่าวว่า จะแสดงความคิดเห็นเมื่อได้รับการขอร้องจากที่ประชุม การแสดงความคิดเห็นกระทำในรูปของการชี้แจงให้ทราบรายละเอียดและหลักการต่าง ๆ มากกว่า ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางให้ที่ประชุมพิจารณาตัดสินใจ การกระทำดังกล่าวนี้นับว่าสอดคล้องกับหลักการพัฒนาชุมชนที่ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกรรมวิธีของการกระทำทางสังคมซึ่งประชากรในชุมชนนั้น ๆ รวมมือกันปรึกษาหารือ วางแผน และปฏิบัติตามโครงการด้วยตนเอง โดยศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของหมู่บ้านของตน และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้นให้มากที่สุด ส่วนการขอความช่วยเหลือในค่านวิชาการ คำแนะนำ หรือวัสดุอุปกรณ์จากรัฐ หรือองค์การภายนอก จะกระทำเมื่อมีความจำเป็นเท่านั้น¹

¹ Peter Du Sautoy, The Organization of a Community Development Programme (London : Oxford University Press, 1962), Appendix I. p. 120.

บทบาทเกี่ยวกับการกำหนดโครงการและค่าใช้จ่ายของโครงการ ที่ประชุม

คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านจะเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกโครงการพัฒนาชุมชนที่จะจัดทำในหมู่บ้าน การคัดเลือกและกำหนดก็จะใช้วิธีการออกเสียง โครงการที่นำเสนอให้ที่ประชุมพิจารณานั้น อาจจะเกิดจากการที่คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านพิจารณาเสนอเองจากการศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของหมู่บ้าน หรืออาจจะเกิดขึ้นจากการที่คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเจ้าของความคิดมาปรึกษาร่วมกับพัฒนากรก่อนก็ได้

โครงการพัฒนาชุมชนในหมู่บ้าน อาจแบ่งได้เป็น 6 ประเภท คือ โครงการเกี่ยวกับการอาชีพให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มขึ้น โครงการปรับปรุงส่งเสริมการอนามัยและสุขภาพ โครงการเกี่ยวกับการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ดีขึ้น โครงการส่งเสริมการศึกษาและวัฒนธรรม ตลอดจนให้เรียนรู้ในสิ่งที่จำเป็น โครงการฝึกอบรมเยาวชนให้สามารถช่วยตนเองได้ และโครงการส่งเสริมการปกครองตนตามระบอบประชาธิปไตย²

เมื่อตัดสินใจเลือกโครงการแล้ว กรรมการพัฒนาหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับโครงการนั้นจะร่วมกับพัฒนากรพิจารณาจัดทำโครงการโดยละเอียด พร้อมทั้งประมาณการค่าใช้จ่าย การดำเนินการในขั้นนี้หากจำเป็นต้องปรึกษากับเจ้าหน้าที่ของฝ่ายอื่น พัฒนากรก็จะเป็นผู้ติดต่อประสานงานและขอรายละเอียดต่าง ๆ เช่น โครงการชุกชุมมาศาลประจำหมู่บ้าน ก็ต้องติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สิน เพื่อพิจารณาหารายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายและวิธีดำเนินงานต่าง ๆ ตลอดจนสิ่งของที่อาจได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานนั้น

โครงการที่จัดทำเสร็จแล้วจะเสนอให้คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านพิจารณาอีกครั้ง พร้อมทั้งให้คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านพิจารณาเงินที่ราษฎรจะออกสมทบ ทั้งนี้ เพื่อให้ใช้เงินจำนวนนี้เป็นสิ่งรับรองที่แสดงความสำคัญของโครงการ หากโครงการใดที่ราษฎรออกเงินสมทบเป็นจำนวนมาก และได้แสดงถึงความต้องการและความพร้อมเพรียงที่จะจัดทำก็ยอม

² พัดน์ มุกขรัตน์, แนวทางการดำเนินงานของกรมการพัฒนาชุมชน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, 2515), น. 7-8.

จะได้รับการพิจารณาจัดลำดับความสำคัญมากกว่า

โครงการที่ได้รับความเห็นชอบแล้ว คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านก็จะเสนอไปตามลำดับให้คณะกรรมการพัฒนาตำบล คณะกรรมการประสานงานพัฒนาชุมชน อำเภอ จังหวัด และกรมการพัฒนาชุมชนพิจารณาเป็นลำดับขึ้น

การพิจารณาขั้นสำคัญของโครงการพัฒนาชุมชนอยู่ที่เจ้าหน้าที่ส่วนกลางของกรมการพัฒนาชุมชนที่ทำหน้าที่กำหนดวงเงินที่ทางราชการจะออกสมทบ เจ้าหน้าที่ที่จะพิจารณารายละเอียดของโครงการต่าง ๆ ที่เสนอมา เพื่อกำหนดวงเงินที่ทางราชการสามารถจะออกสมทบได้ตามความเหมาะสม

สำหรับการออกเงินสมทบของราษฎรแต่ละครัวเรือนนั้น ส่วนใหญ่เป็นไปตามความสมัครใจที่จะให้ แต่ในบางครั้งคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านจะเป็นผู้พิจารณาจากขีดความสามารถและความจำเป็น ตลอดจนผลประโยชน์ที่แต่ละครอบครัวจะได้รับ การเก็บเงินนั้นที่ประชุมคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านจะมอบหมายให้กรรมการพัฒนาหมู่บ้านคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งส่วนมากแล้วมักจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน

3. บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์กับราษฎร เนื่องจากพัฒนากร เป็นตัวจักรสำคัญในการ เชื่อมประสานความต้องการของรัฐบาลและของประชาชนในการ พัฒนาท้องถิ่น เป็นตัวกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความกระตือรือร้นที่จะมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นผู้ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ เพื่อให้ประชาชนมีความคิดริเริ่ม นอกจากนี้พัฒนากรยังเป็นผู้นำในการรวมกลุ่มเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจ สังคมที่ดีขึ้น ฉะนั้น การที่พัฒนากรจะสามารถแสดงบทบาทดังกล่าวได้มากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ที่มีต่อราษฎรในหมู่บ้าน ถ้าพัฒนากรสามารถสร้างความสัมพันธ์กับราษฎรได้ดี โอกาสที่จะแสดงบทบาทดังกล่าวให้ดีย่อมมีมากขึ้นด้วย

3.1 ระยะเวลาที่พัฒนากรทำงานในหมู่บ้าน เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างราษฎรและพัฒนากร ถ้าหากพัฒนากรคนใดเขามาทำงานในหมู่บ้านเสมอ ๆ โอกาสที่จะพบปะพูดคุย ให้คำปรึกษา แนะนำชาวบ้าน ก็ย่อมมีมากขึ้นตามลำดับ ทำให้ทั้งสองฝ่ายมี

ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ในทางตรงกันข้าม ถ้าพัฒนากรไม่คอยได้เข้ามาทำงานร่วมกับราษฎร ในหมู่บ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างราษฎรและพัฒนากร ก็ย่อมฉิวเฉือน หรืออาจก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน

จากการสอบถามพัฒนากรหมู่บ้านหนองกร่าง และหมู่บ้านวังน้ำเขียว กับระยะเวลาที่เข้าทำงานในหมู่บ้าน ปรากฏว่าพัฒนากรหมู่บ้านหนองกร่างตอบว่า ไม่คอยได้เข้าไปทำงานในหมู่บ้าน เนื่องจากโครงการที่ราษฎรในหมู่บ้านต้องการความช่วยเหลือ คือการฝังท่อระบายน้ำใส่โคกรอบหมู่บ้านไม่อาจดำเนินการได้ ทั้งนี้ เพราะต้องใช้งบประมาณมาก และงบประมาณรัฐมีไม่เพียงพอตามที่ราษฎรต้องการ ราษฎรจึงไม่มีความกระตือรือร้นที่จะอยากทำโครงการใดอีก เพราะโครงการที่พวกเขาต้องการมากที่สุดไม่ได้รับการตอบสนอง พัฒนากรเองก็หมดกำลังใจที่จะทำงาน เพราะนอกเหนือจากโครงการวางท่อระบายน้ำซึ่งไม่ประสบความสำเร็จแล้ว ราษฎรในหมู่บ้านมีความสนใจที่จะร่วมโครงการอื่น ๆ พอสมควร แต่ขาดความกระตือรือร้น เพราะสภาพความเป็นอยู่ของราษฎรอยู่ในขั้นที่ต่ำ ฐานะทางเศรษฐกิจมันคง จึงไม่มีความต้องการคำแนะนำในเรื่องการประกอบอาชีพอีก

สำหรับพัฒนากรหมู่บ้านวังน้ำเขียว จากการสอบถามปรากฏว่า เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจของราษฎรในหมู่บ้านนี้ค่อนกว่าหมู่บ้านหนองกร่างมาก ราษฎรจึงยังมีความเชื่อว่าทางรัฐบาลหรือพัฒนากรยังมีความสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้นได้ เมื่อมีความเชื่อเช่นนี้ และได้รับคำแนะนำในเรื่องการประกอบอาชีพ การอนามัยของหมู่บ้าน การใช้เวลาว่างของสตรี เด็ก และเยาวชนและเรื่องอื่น ๆ ก็มีความสนใจ มีความกระตือรือร้นที่จะร่วมโครงการ ฉะนั้น จึงมีผลทำให้พัฒนากรมีกำลังใจที่จะเข้าไปทำงานในหมู่บ้านเสมอๆ ซึ่งสอดคล้องกับที่ถามราษฎรในบทที่ 6 ว่า รู้จักพัฒนากรประจำหมู่บ้านหรือไม่ ปรากฏว่าราษฎรหมู่บ้านหนองกร่างส่วนมากไม่รู้จัก ตรงกันข้ามกับราษฎรหมู่บ้านวังน้ำเขียว ซึ่งรู้จักพัฒนากร เป็นส่วนมาก

3.2 การกระตุ้นราษฎรให้มีความคิดริเริ่ม บทบาทของพัฒนากรในเรื่องนี้ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น คือตัวราษฎรด้วย ในหมู่บ้านใดที่ราษฎรยังมีทัศนคติที่ดีต่องานพัฒนาชุมชน การที่พัฒนากรจะกระตุ้นให้ราษฎรมีความคิดริเริ่มในโครงการใด ๆ ย่อมไม่เป็นการยาก

เพราะราษฎรมีความเชื่อมั่นอยู่แล้วว่า เมื่อทำตามคำแนะนำจากพัฒนากรย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ ฉะนั้น เมื่อได้คิดริเริ่มโครงการใดก็ไม่กลัวว่าจะไปไม่ตลอด ซึ่งผลทำให้ราษฎรมีความคิดที่จะเริ่มทำโครงการต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

3.3 อำนาจสั่งการของพัฒนากร โดยหน้าที่แล้วพัฒนากรไม่ควรเป็นผู้ดำเนินการสั่งการราษฎรให้ดำเนินการ เช่นนั้นเช่นนี้ แต่ราษฎรในหมู่บ้านยังคงอยู่ในประสบการณ์และความรู้ที่จะนำมาใช้ในโครงการที่จะจัดขึ้น พัฒนาก็ควรเป็นผู้ลงมือกระทำเป็นตัวอย่าง แล้วจึงปล่อยให้ราษฎรร่วมมือช่วยเหลือทำกันเอง ส่วนพัฒนากรก็เปลี่ยนฐานะจากการเป็นผู้สั่งการมาเป็นที่ปรึกษาโครงการนั้น ๆ จากข้อเท็จจริงที่สอบถามจากพัฒนากรหมู่บ้านหนองกร่าง และหมู่บ้านวังน้ำเขียว ปรากฏว่าพัฒนากรหมู่บ้านหนองกร่างมีฐานะเป็นเพียงที่ปรึกษาของราษฎร ตลอดจน กทม. ส่วนอำนาจในการสั่งการเป็นอำนาจของผู้ใหญ่บ้านโดยสิ้นเชิง แต่พัฒนากรหมู่บ้านวังน้ำเขียวเป็นทั้งที่ปรึกษาและผู้สั่งการในบางครั้ง เมื่อโครงการใดเป็นโครงการใหม่ที่ราษฎรในหมู่บ้านแทบไม่มีประสบการณ์มาก่อน เช่น โครงการถนอมอาหารโดยใช้หลักวิชาการ พัฒนาก็จำเป็นต้องเป็นผู้สั่งการ ลักษณะการดำเนินการจึงเป็นแบบสั่งการจากพัฒนากรมาสู่ราษฎร แต่โครงการใดที่ราษฎรพอมีประสบการณ์อยู่บ้าง เช่น โครงการเลี้ยงไก่พันธุ์ดี โครงการปลูกพืชหมุนเวียน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีอำนาจในการสั่งการ

4. บทบาทของพัฒนากรในการนำความช่วยเหลือจากภายนอกมาสู่หมู่บ้าน บทบาทในส่วนนี้ของพัฒนากรมักเกี่ยวเนื่องกับการขอความช่วยเหลือทางวิชาการ กล่าวคือ พัฒนาก็คือ ตัวกลางที่นำความต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการของราษฎรไปติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน เช่น การขอความร่วมมือจากเกษตรอำเภอที่จะส่งเจ้าหน้าที่เกษตรมาบรรยายหรือสาธิตการใช้ปุ๋ย หรือการใช้พันธุ์พืชที่ดี หรือการขอความช่วยเหลือจากอนามัยอำเภอให้ช่วยฉีดวัคซีนป้องกันโรคระบาดให้แก่ประชาชนในยามที่มีโรคระบาดเกิดขึ้น

นอกจากการนำความช่วยเหลือทางวิชาการจากภายนอกมาสู่หมู่บ้านแล้ว พัฒนาก็คงอาจนำการช่วยเหลือมาสู่หมู่บ้านในรูปของการได้รับเงินช่วยเหลือโครงการต่าง ๆ เช่น

การได้รับเงินช่วยเหลือในการสร้างทางจากชุมชน หรือเป็นการได้รับความช่วยเหลือในรูปแบบของสิ่งของ เช่น การได้รับหนังสืออ่านสำหรับเด็กจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

บทบาทเช่นนี้ของพัฒนากรมีความสำคัญมาก เพราะเป็นการนำทรัพยากรจากภายนอกมาเพิ่มพูนให้แก่มุมบ้าน เพราะลำพังการอาศัยทรัพยากรภายในหมู่บ้านเท่านั้นบางครั้งก็ไม่เป็นการเพียงพอ หรือก่อให้เกิดผลสำเร็จขึ้นได้

5. ทัศนคติของพัฒนากรที่มีต่อราษฎร และการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในหมู่บ้าน

การดำเนินการใด ๆ ก็ตาม หากผู้ดำเนินการมีทัศนคติที่ดีต่องานที่กระทำแล้ว ย่อมเป็นแรงผลักดันให้งานนั้นสำเร็จผลสมความมุ่งหมาย และผู้ดำเนินการก็มีความภาคภูมิใจในผลงานนั้น ๆ ตรงกันข้าม หากผู้ดำเนินการมีทัศนคติที่ไม่ค่อยดีต่อสิ่งที่ทำ การดำเนินการก็จะเป็นไปอย่างแกน ๆ ตามหน้าที่ โดยที่ผู้ดำเนินการมิได้มีความสุขหรือความภูมิใจในงานที่กระทำเลย จากการสอบถามพัฒนากรหมู่บ้านหนองกร่าง และหมู่บ้านวังน้ำเขียว ปรากฏว่าทั้งสองคนมีทัศนคติต่องานแตกต่างกันมาก กล่าวคือ พัฒนากรหมู่บ้านหนองกร่างมีความคิดวาทราษฎรหมู่บ้านหนองกร่างส่วนมากมีฐานะดี มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น รถยนต์ ไฟฟ้า น้ำประปา ฉะนั้น การดำเนินการพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านนี้จึงเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่มีพร้อมแล้ว สมควรที่จะย้ายเขตการพัฒนาไปสู่หมู่บ้านอื่นที่มีความต้องการจำเป็นในการดำรงชีพจริง ๆ มิใช่เป็นการพัฒนาเพื่อระดับที่ทำให้เกิดความสะดวกแก่ชีวิตเพิ่มขึ้น เพราะยังมีหมู่บ้านอีกมากนักที่ต้องการความช่วยเหลือ การที่พัฒนากรมีความคิดเช่นนี้มีผลเนื่องมาจากพิจารณาฐานะทางเศรษฐกิจ สภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนโครงการต่าง ๆ ที่หมู่บ้านต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ เช่น การฝังท่อระบายน้ำโสโครกอบหมู่บ้าน หรือสนามเด็กเล่น ซึ่งล้วนแสดงถึงความต้องการสูงขึ้นอีก ระดับหนึ่งของความจำเป็นในชีวิต

เมื่อพัฒนากรมีความคิดเช่นนี้ จึงมีผลให้พัฒนากรไม่มีกำลังใจปฏิบัติงานนัก เพราะเห็นว่าจะไม่เกิดประโยชน์ให้แก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือจริง ๆ

สำหรับพัฒนากรหมู่บ้านวังน้ำเขียว มีความคิดเห็นตรงกันข้าม กล่าวคือ เนื่องจากราษฎรหมู่บ้านนี้มีฐานะยากจน ยังต้องการความช่วยเหลือ การพัฒนาจากรัฐอีกหลายด้าน

ประกอบด้วยราษฎรที่มีความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงท้องถิ่นของตน พัฒนาการ จึงมีทัศนคติที่ดีต่อราษฎรในหมู่บ้านและโครงการต่าง ๆ ที่กระทำในหมู่บ้าน เพราะมีความเชื่อมั่นว่าได้เข้ามาช่วยแนะนำให้แก่ราษฎรที่มีความต้องการความช่วยเหลือจริง ๆ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชน

ความสนใจและความร่วมมือของประชาชน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสนใจของประชาชนต่องานพัฒนาชุมชนที่พัฒนาการอำเภอ และพัฒนาการประจำตำบล คอมีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย กล่าวคือ พัฒนาการอำเภอมีความเห็นว่าประชาชนให้ความสนใจมาก ในขณะที่พัฒนาการประจำตำบลซึ่งได้ใกล้ชิดกับราษฎรมากกว่า ให้ความเห็นว่ราษฎรสนใจพอสมควร (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1

ความคิดเห็นของพัฒนาการอำเภอ พัฒนาการ เกี่ยวกับความสนใจ
ความร่วมมือ ฯลฯ ของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน

ความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ	พัฒนาการอำเภอ			พัฒนาการ ต. หงลุดนุก			พัฒนาการ ต. หงกระพังโหม		
	มาก	พอ ควร	น้อย	มาก	พอ ควร	น้อย	มาก	พอ ควร	น้อย
ความสนใจ	✓				✓			✓	
ความร่วมมือ		✓			✓			✓	
ความเข้าใจ		✓				✓		✓	
ประโยชน์จากโครงการ	✓				✓			✓	
การขอคำปรึกษา			✓			✓			✓
ความสามารถช่วยเหลือโครงการ			✓		✓			✓	

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือของประชาชนประกอบ พัฒนาการ
 ทุกคนต่างตอบว่า ประชาชนให้ความร่วมมือพอสมควร หากจะบิ่คเหตุผลว่าราษฎรที่มีความ
 สนใจมากก็ยอมจะให้ความร่วมมือมากแล้ว คำตอบที่ได้รับจากพัฒนาการอำเภออาจจะขัดแย้ง
 กันบ้างเล็กน้อย ที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะพัฒนาการอำเภอเป็นผู้ที่เข้ามาอยู่ในอำเภอนี้มา
 เป็นเวลานาน จึงมีความคุ้นเคยกับประชาชน และประชาชนก็คุ้นเคยกับตนเช่นกัน ความคุ้น
 เคยที่ประชาชนมีต่อตนเช่นนี้ทำให้มองเห็นว่าประชาชนให้ความสนใจงานที่ตนทำอย่างดี

สำหรับเหตุผลที่แสดงออกเพื่อเป็นเครื่องยืนยันที่ว่า ประชาชนให้ความสนใจงาน
 พัฒนาชุมชนพอสมควร นั้นก็แตกต่างกันไป กล่าวคือ พัฒนาการทั้งสองตำบลมีความเห็นว่าการ
 งานของประชาชนในท้องที่เป็นสาเหตุทำให้ราษฎรให้ความสนใจพอสมควร ทั้งนี้ เพราะราษฎร
 ยังต้องพะวงอยู่กับการหาเลี้ยงชีพ

สำหรับพัฒนาการอำเภอเนื่องจากไ้ทำงานที่อำเภอนี้มานาน มีความคุ้นเคยกับ
 ราษฎรมาก จึงมีความคิดเชื่อว่าราษฎรในอำเภอมีความสนใจงานพัฒนาชุมชนมาก ส่วน
 พัฒนาการตำบลทุ่งลูกนกมีความเห็นว่า การที่ราษฎรลดแรงงานให้ไม่มากพอนั้นเป็นเครื่อง
 กำหนดระดับความสนใจ ที่เป็นเช่นนี้เพราะราษฎรในตำบลทุ่งลูกนก โดยเฉพาะหมู่บ้านหนอง
 กร่างส่วนมากมีฐานะดี และมีธุรกิจวันตลอดวัน ไม่สามารถลดแรงงานมาร่วมงานพัฒนาชุมชน
 ได้ จึงได้ลดทรัพย์หรือสิ่งของ การที่ไม่ได้ลดแรงงานและเวลามาร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่
 ทำให้พัฒนาการกำหนดระดับความสนใจของประชาชนในชั้นพอสมควร ส่วนพัฒนาการตำบลทุ่ง-
 กระจ่างใหม่กำหนดระดับความสนใจของประชาชนในรูปของการรวมกลุ่ม พิจารณาเห็นว่า การ
 รวมกลุ่มเป็นไปค่อนข้างดี จึงเอาสภาพนี้มากำหนดระดับความสนใจ

ความเข้าใจ

เกี่ยวกับความเข้าใจของประชาชนต่องานพัฒนาชุมชน ทั้งพัฒนาการอำเภอและ
 พัฒนาการตำบลทุ่งกระจ่างใหม่ต่างมีความเห็นตรงกันว่า ประชาชนมีความเข้าใจพอสมควร
 โดยพิจารณาจากจำนวนประชาชนที่ได้รับการอบรมเรื่องพัฒนาชุมชน ซึ่งมีอยู่จำนวนพอสมควร
 พัฒนาการตำบลทุ่งกระจ่างใหม่มีความเห็นว่า ประชาชนมีความเข้าใจพอสมควร โดยพิจารณา
 จากการรวมกลุ่มของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ ว่าเป็นไปได้ดีพอสมควร สำหรับพัฒนาการ

ตำบลทุ่งลูกนกได้พิจารณาจากสภาพของประชาชนในหมู่บ้านหนองกร่าง ซึ่งส่วนหนึ่งมีบรรพบุรุษเป็นชาวจีน มีความร่น้อย และมีจำนวนหนึ่งอพยพมาจากประเทศจีน ส่วนใหญ่พูดไทยไม่คล่อง ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนจึงมีน้อย

ประโยชน์

ประโยชน์ที่จะได้รับจากโครงการพัฒนาชุมชนนั้น ความคิดเห็นก็แตกต่างกันไป ระหว่างพัฒนาการอำเภอ และพัฒนาการตำบล โดยพัฒนาการอำเภอมีความเห็นว่า ประชาชนได้รับประโยชน์จากโครงการมาก เพราะราษฎรส่วนใหญ่ยังยากจน การที่ทางราชการเข้าไปช่วยเหลือก็ย่อมจะทำให้ราษฎรได้รับประโยชน์ ส่วนพัฒนาการตำบลทั้งสองคนมีความเห็นว่า ประโยชน์ที่ราษฎรได้รับมีพอสมควร ไม่มากนัก ที่เป็นดังนี้เพราะโครงการต่าง ๆ เพิ่งเริ่มจัดทำ ยังไม่มีโครงการใหญ่ ๆ ที่เห็นชัด นอกจากประโยชน์ที่ได้รับจากการสร้างถนน คินลูกรัง โครงการที่มีอยู่ส่วนมากให้ประโยชน์เฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มปลูกผักหมุนเวียน ซึ่งก็มีจำนวนประมาณ 20 คน อย่างไรก็ตาม ทั้งสองคนก็ยังมีความเห็นวาทราษฎรได้รับประโยชน์อยู่บ้าง แม้ไม่มากดังที่หวังไว้ก็ตาม

การขอคำปรึกษา

การให้คำปรึกษาแก่ราษฎร ทั้งพัฒนาการอำเภอ และพัฒนาการตำบลทั้งสองมีความเห็นว่ายังมีน้อย ทั้งนี้ เพราะการคมนาคมระหว่างหมู่บ้านไปอำเภอหรือจังหวัดมีความสะดวก ประกอบกับราษฎรมีผู้ที่จะไปหาเพื่อขอคำปรึกษาได้เป็นจำนวนมาก ประชาชนจึงมิได้มาขอคำปรึกษาจากพัฒนาการมากนัก โดยเฉพาะหมู่บ้านหนองกร่าง ตำบลทุ่งลูกนก ประชาชนส่วนมากมีรายได้ดี จากการเป็นเจ้าของไร่อ้อยและการค้า ทำให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้นำกลุ่มต่าง ๆ มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดีกว่าพัฒนาการตำบล ไม่มีความเดือดร้อนต้องพึ่งพาอาศัยพัฒนาการตำบลนัก การขอคำปรึกษาหารือจากพัฒนาการจึงมีน้อยมาก

ความสามารถที่จะช่วยเหลือ

ความสามารถของราษฎรที่จะช่วยเหลือโครงการพัฒนาชุมชนนั้น พัฒนาการอำเภอมีความเห็นแตกต่างไปจากพัฒนาการประจำตำบล กล่าวคือ พัฒนาการอำเภอมีความเห็นวาทราษฎรส่วนใหญ่ยากจน ความสามารถที่จะช่วยเหลือจึงมีน้อย แต่พัฒนาการประจำ-

คำบลทั้งสองคนมีความเห็นตรงกันว่า ราษฎรมีความสามารถที่จะช่วยเหลือโครงการได้พอสมควร โดยไม่ได้รับความเดือดร้อน และการช่วยเหลือนั้นก็จะเป็นไปตามฐานะ คือ ผู้ที่ฐานะทางเศรษฐกิจดีก็ช่วยเหลือโครงการต่าง ๆ ด้วยเงินและสิ่งของมากกว่าผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่า สำหรับผู้ยากจนก็อาจช่วยเหลือในด้านการเงินและสิ่งของลดน้อยลง แต่ให้มากในด้านแรงงาน

กล่าวโดยสรุป ความสามารถที่จะช่วยเหลือโครงการพัฒนาชุมชนนั้น ราษฎรให้ความร่วมมือช่วยเหลือตามกำลังความสามารถ และความช่วยเหลือนั้นก็ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ราษฎร ทั้งนี้ แล้วแต่ผู้ใหญ่บ้านหรือพัฒนากรจะขอร้อง หรือริเริ่มจัดทำกิจกรรมใดขึ้น ราษฎรก็พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่งเสมอ

โครงการพัฒนาชุมชน *

โครงการพัฒนาชุมชนที่จัดทำอยู่ที่อำเภอกำแพงแสน โดยเฉพาะที่หมู่บ้านหนองกร่าง คำบลทุ่งลูกนก และที่หมู่บ้านวังน้ำเขียว คำบลทุ่งกระพังโหมนั้น ทั้งพัฒนาการอำเภอและพัฒนากิ่งของทั้งสองหมู่บ้านมีความเห็นว่า เป็นโครงการที่ช่วยให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มขึ้นไม่ทางตรงก็ทางอ้อม นอกเหนือไปจากรายได้หลักของราษฎร

หมู่บ้านหนองกร่าง

โครงการพัฒนาชุมชนที่จัดทำในหมู่บ้านหนองกร่างมีน้อยกว่าโครงการที่กระทำอยู่ในหมู่บ้านวังน้ำเขียว โครงการปัจจุบันทั้งที่กำลังดำเนินการและที่เป็นเพียงแผนโครงการที่จะทำในอนาคตอันใกล้ มีดังนี้ ** (ตารางที่ 4.2)

1. โครงการราคายางถนนกลางหมู่บ้าน เป็นโครงการที่ราษฎรสนใจมาก และเป็นผู้ริเริ่มโครงการ ทั้งนี้ เนื่องจากกลางหมู่บ้านเป็นลานกว้างใหญ่ ลงดินลูกรังไว้

หมายเหตุ * ใต่จากการสัมภาษณ์ กพม.

** โครงการที่กำลังดำเนินการ เสร็จแล้ว คู่มือที่ 3

ปัจจุบันราษฎรที่มีรถยนต์ หรือรถบรรทุกมักจะขับมาจอดไว้ในลานนี้ ในหน้าแล้งฝุ่นจะปลิวตกลงเข้าบ้านเรือนซึ่งปลูกเป็นห้องแถวไม่รอบ ๆ ลานดินนั้น ก่อให้เกิดความรำคาญและความสกปรกแก่บ้านเรือนเป็นประจำ นอกจากนี้เด็กเล็ก ๆ ยังชอบวิ่งเล่นในลานนี้ ซึ่งอาจมีอันตรายจากรถที่วิ่งเข้าออกลานนี้เป็นประจำได้ ผู้ใหญ่บ้าน-กพม. ตลอดจนราษฎรที่สัมผัสกันต่างมีความต้องการให้รื้อลานดินนี้ โดยกันส่วนหนึ่งไว้เป็นสนามเด็กเล่น มีรั้วรอบขอบชิดให้เป็นที่เล่นของเด็ก แต่เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการใหญ่ ต้องใช้เงินในการดำเนินการมาก ราษฎรจึงต้องการให้รัฐช่วยจัดสรรงบประมาณให้มากกว่าปกติ โดยที่ราษฎรก็ยินดีที่จะบริจาคเงินสมทบด้วย แต่โดยเหตุที่งบประมาณของรัฐมีจำกัด และจำเป็นต้องจัดสรรให้แก่โครงการสำคัญ ๆ ตามลำดับความจำเป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น โครงการนี้จึงยังไม่อาจดำเนินการได้ เพราะยังมีโครงการอื่นของหมู่บ้านอีกหลายแห่งที่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือในเรื่องงบประมาณมากกว่า ฉะนั้น โครงการนี้จึงยังไม่ได้ดำเนินการ

ผู้เขียนได้ถามผู้ใหญ่บ้านว่า เมื่อไม่ได้รับงบประมาณจากรัฐในโครงการนี้จะดำเนินการต่อไปอย่างไร เหตุใดจึงไม่ขอความช่วยเหลือจากสมาคมชาวไร่อ้อยเขต 7 เพราะหมู่บ้านนี้มีรายได้หลักจากการส่งอ้อยเข้าสู่วางานน้ำตาล และทางสมาคมเองก็จะได้รับประโยชน์จากการนี้ด้วย เพราะมีถนนราคาอย่างกลางหมู่บ้าน ทำให้การขนส่งสะดวกขึ้น ซึ่งผู้ใหญ่บ้านก็ได้ให้คำตอบว่า กำลังคิดขอความช่วยเหลืออยู่

2. โครงการอนามัยหมู่บ้าน เป็นโครงการที่พัฒนาการเริ่มขึ้น และได้แนะนำราษฎรในหมู่บ้านให้รู้จักรักษาความสะอาดบ้าน รู้จักจัดบ้านเรือนให้ดูเป็นระเบียบ ตลอดจนสร้างและใช้สุขุมขีมิให้ถูกสุขลักษณะ โครงการนี้เป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จโครงการหนึ่ง เพราะราษฎรเองก็ชอบที่จะอยู่ในบ้านเรือนที่สะอาดถูกอนามัยอยู่แล้ว

3. โครงการวางท่อระบายน้ำโสโครก เป็นโครงการที่ราษฎรในหมู่บ้านต้องการเป็นที่สุด และเป็นความคิดริเริ่มของราษฎรเอง เพราะปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝนเกิดขึ้นเป็นประจำเกือบทุกปี เนื่องจากหมู่บ้านนี้ราษฎรอยู่กันหนาแน่น ในบริเวณกลางหมู่บ้านคล้ายชุมชนเมือง แต่ไม่มีท่อระบายน้ำเสีย ฉะนั้น เมื่อใดที่ฝนตกหนักน้ำก็จะท่วมลานดินและ

ไหลเข้าบ้านเรือนซึ่งพื้นบ้านอยู่ระดับเดียวกับถนน โครงการนี้ก็เช่นเดียวกับโครงการสร้างถนนรายกลางหมู่บ้านที่กล่าวมาแล้ว ที่ยังไม่อาจดำเนินการได้เพราะขาดเงินงบประมาณ แต่เชื่อว่าในอนาคตอันใกล้คงจะได้ดำเนินการ เพราะเป็นโครงการที่มีความจำเป็นสำหรับราษฎรในหมู่บ้านมาก

4. โครงการลงดินลูกรังถนนเชื่อมหมู่บ้าน เป็นโครงการที่ราษฎรในหมู่บ้าน หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 13 ริเริ่มขึ้น เพื่อให้เป็นทางคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านที่ใช้ได้ทุกฤดูกาล เดิมถนนในฤดูฝนไม่อาจใช้ได้ เพราะเป็นหลุมโคลน ราษฎรในหมู่บ้านหนองกร่าง หมู่ 3 ได้รวมโครงการช่วยการให้เงิน 1,500 บาท เพื่อจ้างแรงงาน 150 แรงในการลงดินลูกรังถนน และได้รับเงินงบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชน 13,800 บาท สามารถลงดินลูกรังถนนได้ยาว 1 กิโลเมตร กว้าง 4 เมตร หนาโดยเฉลี่ย 15 เซนติเมตร

หมู่บ้านวังน้ำเขียว

โครงการพัฒนาชุมชนที่จัดทำในหมู่บ้านวังน้ำเขียว ตำบลทุ่งกระพังโหม ส่วนมากเป็นโครงการส่งเสริมอาชีพ หรือไม่ก็เป็นโครงการที่เพิ่มพูนรายได้ให้แก่ราษฎรโดยตรง - - - - - ยังมีโครงการต่าง ๆ ดังนี้

1. โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสุกรพันธุ์ดี เป็นโครงการที่พัฒนากร เป็นผู้ริเริ่มแนะนำแก่ราษฎรตามนโยบายของกรมการพัฒนาชุมชน โครงการนี้ราษฎรที่เป็นสมาชิกกลุ่มเลี้ยงสุกรพันธุ์ดีได้ร่วมมือช่วยการซื้อวัสดุต่าง ๆ ในการเลี้ยงสุกร เป็นเงินทั้งสิ้น - - - - - 10,000 บาท และได้รับเงินงบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชน จำนวน 8,000 บาท เพื่อซื้อสุกรพันธุ์ดีจำนวน 10 ตัว ให้ครอบครัวละ 1 ตัว เพื่อทำการขยายพันธุ์ โดยมีข้อแม้ว่าเมื่อสุกรมีลูก ให้สมาชิกกลุ่มที่เลี้ยงสุกรนั้นนำลูกสุกรมาคืนกลุ่มครอบครัวละ 1 ตัว เพื่อมอบให้ครอบครัวอื่นเพื่อเลี้ยงและขยายพันธุ์ต่อไป

2. โครงการลงดินลูกรังถนนหมู่ที่ 3-4 เป็นโครงการที่ราษฎรริเริ่มขึ้น เนื่องจากมีความจำเป็นต้องใช้เส้นทางติดต่อระหว่างหมู่บ้านทั้งสองในฤดูฝน ราษฎรหมู่บ้าน

วังน้ำเขียวได้บริจาคแรงงาน 50 แรง คิดเป็นเงิน 500 บาท บริจาควัสดุเป็นเงิน 10,000 บาท และได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลเป็นเงิน 12,000 บาท ไคลงคินดูกรังถนยาว 1 กิโลเมตร กว้าง 4 เมตร

3. โครงการส่งเสริมชาวชนเลี้ยงไก่เป็นตัวอย่าง เป็นโครงการที่พัฒนาการริเริ่มขึ้น เพื่อให้ชาวชนในหมู่บ้านรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ราษฎรได้ออกเงินสมทบซื้อวัสดุในการเลี้ยงไก่เป็นเงิน 2,500 บาท และได้รับงบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชนเป็นเงิน 1,100 บาท เพื่อซื้อไก่พันธุ์ดีจำนวน 150 ตัว มอบให้สมาชิกกลุ่มนำไปเลี้ยงขยายพันธุ์

4. โครงการปลูกอ้อยขยายพันธุ์ เป็นโครงการที่ราษฎรริเริ่มขึ้น เพื่อปรับปรุงพันธุ์อ้อยที่ปลูกเพื่อให้ได้ผลผลิตสูง โครงการนี้ราษฎรได้ออกเงินสมทบ 2,600 บาท และได้รับเงินอุดหนุนจากกรมการพัฒนาชุมชน 3,500 บาท ได้จัดทำแปลงขยายพันธุ์อ้อยจำนวน 10 ไร่ เมื่อได้ผลให้นำเงินคืนกลุ่มเพื่อจัดทำแปลงขยายต่อไป

5. โครงการการเลือกและถนอมอาหาร เป็นโครงการที่พัฒนาการที่รับผิดชอบหมู่บ้านได้ริเริ่ม และให้คำแนะนำแก่ราษฎรที่สนใจเข้ารับการอบรม โครงการนี้สมาชิกโครงการล้วนเป็นสตรีทั้งสิ้น ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ให้สตรีในหมู่บ้านรู้จักการเลือกรับประทานอาหาร รู้จักการถนอมอาหาร โครงการนี้ราษฎรได้สมทบเงินเพื่อซื้อวัสดุเป็นเงิน 500 บาท และได้รับเงินอุดหนุนจากกรมการพัฒนาชุมชน เป็นเงิน 700 บาท

6. โครงการขุดลอกลำรางส่งน้ำเพื่อการเกษตร โครงการนี้เป็นโครงการที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเพาะปลูกของราษฎร ราษฎรในหมู่บ้านจึงได้ริเริ่มโครงการนี้ขึ้น โดยมีพัฒนาการเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือ ราษฎรได้สละแรงงานจำนวน 200 แรง คิดเป็นเงิน 2,000 บาท และได้รับเงินอุดหนุนจากกรมการพัฒนาชุมชน จำนวน 10,000 บาท สามารถขุดลอกลำรางยาว 1 กิโลเมตร กว้าง 4 เมตร สูง 50 เซนติเมตร ซึ่งช่วยให้การส่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกในฤดูแล้งกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. โครงการปลูกพืชหมุนเวียน เป็นโครงการที่พัฒนากรรริเริ่มขึ้น และแนะนำให้ราษฎรเห็นประโยชน์ของการใช้เวลาว่างจากการทำนาและทำไร่ไถมาปลูกพืชหมุนเวียน เช่น หอม และกระเทียม โครงการนี้มีสมาชิกรวมโครงการมาก เพราะการเข้าร่วมโครงการใช้เวลาไม่ยาวนานนัก

8. โครงการอนามัยหมู่บ้าน เป็นโครงการที่พัฒนากรริเริ่มขึ้นตามนโยบายของกรมการพัฒนาชุมชน มีวัตถุประสงค์มุ่งส่งเสริมให้ราษฎรในหมู่บ้านรู้จักจัดบ้านเรือนให้สะอาดถูกอนามัย รู้จักใช้ส้วมซึม โครงการนี้ประสบความสำเร็จพอสมควร

9. โครงการทำนาสองครั้ง เป็นโครงการที่เพิ่งจะดำริอยู่ในขั้นเริ่มต้น โดยการเชิญเจ้าหน้าที่จากเกษตรอำเภอมามีคำแนะนำแก่ชาวบ้าน

ตารางที่ 4.2

โครงการที่จัดทำและที่กำลังจะจัดทำในระยะเวลาดังกล่าว

โครงการที่กำลังจัดทำ	หมู่บ้านหนองกร่าง	หมู่บ้านวังน้ำเขียว
โครงการอนามัยหมู่บ้าน	✓	✓
โครงการวางท่อระบายน้ำโสโครก	✓	
โครงการลงคืนลูกรวงถนน	✓	
โครงการรูดยางถนน	✓	
โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสุกรพันธุ์ดี		✓
โครงการส่งเสริมเขาวงกตเลี้ยงไก่		✓
โครงการปลูกถั่วเขียวขยายพันธุ์		✓
โครงการการเลือกและถนอมอาหาร		✓
โครงการขุดลอกลำรางส่งน้ำเพื่อการเกษตร		✓
โครงการปลูกพืชหมุนเวียน		✓

โครงการต่าง ๆ ที่จัดทำในสองหมู่บ้านนี้ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน กล่าวคือ หมู่บ้านหนองกร่างราษฎรมีรายได้หลักจากการทำไร่อ้อยขนาดใหญ่ และการค้าขาย ซึ่งมีรายได้สูงไม่ขัดสน สภาพหมู่บ้านก็เจริญ มีไฟฟ้าและน้ำประปา ซึ่งต่อมาจากสนามบินกำแพงแสนของกองทัพอากาศซึ่งอยู่ใกล้เคียง การคมนาคมก็สะดวก ราษฎรส่วนมากไม่มีเวลาพอที่จะร่วมกิจกรรมย่อย ๆ ในความเห็นของเขา เช่น การปลูกพืชหมุนเวียน หรือการเลี้ยงสุกรพันธุ์ดี ตามคำแนะนำของพัฒนากร เพราะกิจกรรมประจำของเขาก็มีมากจนไม่มีเวลาว่างอยู่แล้ว

ส่วนราษฎรหมู่บ้านวังน้ำเขียว แม้จะยากจนกว่าราษฎรหมู่บ้านหนองกร่าง แต่ก็ไม่ขัดสน ราษฎรมีอาชีพทำนาและไร่อ้อย และมีบางส่วนที่ปลูกกระเทียม หอม เป็นพืชหมุนเวียน แต่ไม่ทำการค้า ราษฎรจึงสามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปรับปรุงอาชีพและการเพิ่มรายได้ เช่น การปลูกพืชหมุนเวียน การเลี้ยงสุกร และไก่พันธุ์ดี ตามข้อเสนอแนะของพัฒนากรได้ ประกอบกับโครงการเช่นนี้ราษฎรให้ความสนใจ และเป็นความต้องการของราษฎรด้วย ดังนั้น ราษฎรจึงเข้าร่วมในโครงการด้วยความเต็มใจ แม้วารายได้จากการค้าเงินงานตามคำแนะนำของพัฒนากรจะเป็นรายได้อ่อนที่เพิ่มเติมขึ้นเท่านั้น เป็นที่น่าสังเกตว่า โครงการเช่นเดียวกันนี้ไม่ประสบความสำเร็จเมื่อดำเนินการในหมู่บ้านหนองกร่าง ตำบลทุ่งลูกนก ทั้งนี้ เพราะสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจแตกต่างกัน กล่าวคือ ราษฎรส่วนหนึ่งของหมู่บ้านหนองกร่างเป็นคนจีน ส่วนมากทำไร่อ้อยและทำการค้าอยู่อย่างเป็นลำดับขั้น มีรายได้นับว่าดีมาก ดังนั้น จึงไม่สนใจที่จะร่วมกิจกรรมที่เพิ่มพูนรายได้เพียงเล็กน้อย

อย่างไรก็ตาม แม้ราษฎรส่วนใหญ่จะไม่ยากจน และราษฎรส่วนหนึ่งจะมีฐานะดีมาก และไม่เคียดระแค้นหากไม่มีโครงการพัฒนาชุมชนในตำบลของตนก็ตาม ความสนใจของราษฎรที่มีต่อการพัฒนาชุมชนก็มิได้อยู่พอสมควร ดังได้กล่าวข้างต้น และตามความเห็นของพัฒนากรก็มีความเห็นว่า ราษฎรทั้งสองตำบลต่างก็ต้องการให้มีโครงการพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านของตนอีกต่อไป แต่ความต้องการและปัญหาของหมู่บ้านทั้งสองต่างกัน เช่น หมู่บ้านหนองกร่าง ตำบลทุ่งลูกนก ต้องการให้มีทอระบายน้ำโสโครกอบหมู่บ้าน หรือต้องการมีสนามเด็กเล่น หรือโรงเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ซึ่งตอนถึงชั้น ป.7 หรือ ม.ศ.3 หรือราษฎรหมู่บ้านวังน้ำเขียว

ตำบลทุ่งกระพังโหม ต้องการให้มีโครงการสร้างถนนตัดตรงไปที่ท่าการอำเภอ หรือขุดลอกลำรางเพื่อให้สามารถรับน้ำจากระบบชลประทานในฤดูแล้งได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งเรื่องดังกล่าวราษฎรทั้งสองหมู่บ้านต้องการความช่วยเหลือสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง

ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

เกี่ยวกับเรื่องนี้พัฒนากรทั้งสามคนต่างมีความคิดไปคนละแนว กล่าวคือ พัฒนาการอำเภอมองในด้านการค้าเงินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มพูนรายได้ของประชากร ซึ่งการค้าเงินดังกล่าวจะลุล่วงไปด้วยดีในตำบลทุ่งกระพังโหม แต่พัฒนากรตำบลทุ่งกุ่มก็มีความคิดเห็นว่า หมู่บ้านหนองกร่างมีความเจริญอยู่ในระดับสูง ราษฎรมีฐานะดี การพัฒนาชุมชนเท่าที่เป็นอยู่ไม่ใคร่ช่วยเหลือชาวบ้านในสิ่งที่เป็นการจำเป็นของเขา เพราะสิ่งที่ชาวบ้านต้องการและขอความช่วยเหลือก็เป็นโครงการใหญ่สุดวิสัยกำลังเงินที่ทางราชการจะอำนวยให้ได้ และโครงการที่จัดทำในหมู่บ้านก็เป็นสิ่งย่อยจนเกินกว่าที่ราษฎรจะเห็นความสำคัญ ดังนั้น จึงเห็นสมควรที่จะเปลี่ยนวิธีการพัฒนาชุมชนใหม่ คือพัฒนาให้เป็นแบบเมืองมากกว่าพัฒนาชุมชนอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ส่วนพัฒนากรตำบลทุ่งกระพังโหมมองปัญหาของโครงการพัฒนาชุมชนที่จัดทำในหมู่บ้านวังน้ำเขียวในรูปของจำนวนโครงการที่ยังขาดอยู่ ซึ่งก็เห็นว่าโครงการที่ดำเนินอยู่นั้นเป็นโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพเป็นส่วนใหญ่ โครงการทางด้านอนามัยยังมีน้อยมาก และมีความเห็นว่าราษฎรในหมู่บ้านนี้ยังต้องการความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัยมาก แต่ปริมาณงานที่ตนจัดทำอยู่ก็เต็มที่แล้ว จึงต้องขอการขยายโครงการอื่น ๆ ไว้ก่อน

ความต้องการของหมู่บ้าน

เกี่ยวกับความต้องการของหมู่บ้าน พัฒนาการอำเภอกล่าวว่า หมู่บ้านวังน้ำเขียว และหมู่บ้านหนองกร่าง ต่างก็มีปัญหาเรื่องน้ำ กล่าวคือ หมู่บ้านหนองกร่างต้องการน้ำประปาบาดาลอย่างทั่วถึงเพื่อใช้บริโภค แต่หมู่บ้านวังน้ำเขียวต้องการน้ำจากชลประทาน เพื่อใช้ใน

การ เกษตร โดยเฉพาะในฤดูแล้งซึ่งขาดแคลนน้ำมาก ลำรางซึ่งชาวบ้านช่วยกันขุดไว้ก็แห้งผาก ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้

พัฒนากร ทั้งสองตำบลต่างมีความคิดเห็นเช่นเดียวกันที่ว่า ราษฎร ทั้งสองหมู่บ้านยัง ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลอยู่อีก เป็นแนวพัฒนากรประจำตำบลทั้งกระพังโหมกลาวว่า หมู่บ้านวังน้ำเขียวต้องการความช่วยเหลือด้านวิชาการ เกษตรมากเป็นพิเศษ เพราะหมู่บ้านนี้ ชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตร เป็นส่วนมากแต่อย่างเดียว รายได้ของชาวบ้านได้จากการ เกษตร และมีความสนใจกิจกรรมพัฒนาชุมชนทางด้านการส่งเสริมอาชีพการ เกษตรมากกว่าอย่างอื่น ดังนั้น หากชาวบ้านได้รับคำแนะนำด้านวิชาการ เกษตรมากขึ้น ก็จะทำให้สามารถเพิ่มผลผลิต ให้แก่หมู่บ้านมากยิ่งขึ้น ส่วนพัฒนากรหมู่บ้านหนองกร่าง ตำบลทุ่งลูกนก มีความเห็นว่าราษฎร ในหมู่บ้านนี้ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐในด้านสุขภาพอนามัยมาก โดยเฉพาะในเรื่องการ ระบายน้ำโสโครกภายในหมู่บ้าน เพราะทุก ๆ ปีที่ผ่านมาเมื่อฝนตกหนักน้ำจะท่วมถนนภายใน หมู่บ้าน และพัฒนาเอาสิ่งสกปรกและมูลสุกร เข้าบ้านเรือนของราษฎร อันเป็นการทำให้สุขภาพ ของประชาชนเลวลง

สรุป

จากการ สอดถามพัฒนากรอำเภอกำแพงแสน และพัฒนากรประจำตำบลทุ่งลูกนก และทุ่งกระพังโหม ซึ่งทั้งสามต่างก็มีความรู้ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี และมีความ เห็นว่าราษฎรในตำบลทั้งสอง โดยเฉพาะหมู่บ้านวังน้ำเขียว ตำบลทุ่งกระพังโหม และหมู่บ้าน หนองกร่าง ตำบลทุ่งลูกนก มีความสนใจในงานพัฒนาชุมชนพอสมควร นอกจากพัฒนากรอำเภอ ซึ่งมีความเห็นวว่าราษฎรสนใจงานพัฒนาชุมชนมาก นอกจากนี้พัฒนากรทั้งสองก็มีความเห็นพ้อง ต้องกันว่า ราษฎรทั้งสองหมู่บ้านของตำบลทุ่งลูกนก และทุ่งกระพังโหม ที่กล่าวข้างต้นยังต้อง การความช่วยเหลือจากรัฐบาลอยู่อีกมาก ทั้งด้านวิชาการและด้านการเงิน แต่ความต้องการ ของสองหมู่บ้านนี้แตกต่างกันตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือ หมู่บ้านวังน้ำเขียว ตำบล ทุ่งกระพังโหม เนื่องจากราษฎรส่วนมากมีอาชีพในทางเกษตรกรรม มีทั้งที่ทำไร่ อ้อย ทานา และปลูกพืชหมุนเวียน ดังนั้น ความต้องการจำเป็นยิ่งของราษฎร เหล่านี้ก็คือน้ำที่ใช้สำหรับ

เพาะปลูกให้มีปริมาณเพียงพอ โดยเฉพาะในหน้าแล้ง สำหรับค่านอนนาก็ต้องการให้มีประมาณ
 ๒๐๐ บาท เพื่อใช้สำหรับบริโภค ความต้องการของราษฎรในหมู่บ้านนี้ก็คล้าย ๆ กับหมู่บ้านชนบทอีก
 มาก ซึ่งยังขาดความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้ เพราะการเกษตรยังต้องขึ้นอยู่กับธรรม-
 ชาติมากเกินไป ซึ่งปัญหานี้จะแก้ไขได้ด้วยการปรับปรุงระบบการส่งน้ำชลประทานให้ทั่วถึงในหมู่-
 บ้าน ราษฎรในหมู่บ้านเองก็ยินดีที่จะอุทิศที่ดินบางส่วนเพื่อการชลประทาน ตลอดจนบริจาคเงิน
 เพื่อสมทบในโครงการ เนื่องจากราษฎรในหมู่บ้านนี้ยังมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมเป็นแบบ
 ชนบทอยู่มาก ดังนั้น ปัญหาหรือความต้องการของหมู่บ้านจึงเป็นปัญหาที่สามารถตอบสนองได้โดย
 ธรรมชาติ การพัฒนาชุมชนชนบท แต่หมู่บ้านหนองกร่าง ตำบลหนองกุงนาค ผู้เขียนมีความรู้สึกว่าจะ
 พัฒนาการอำเภอ และพัฒนาการประจำตำบล ตระหนักดีว่าหมู่บ้านนี้มีปัญหาและต้องการ ความช่วย
 เหลือจากรัฐเช่นกัน แต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมซึ่งแตกต่างจากหมู่บ้านวังน้ำเขียว
 มาก กล่าวคือ เป็นหมู่บ้านที่มีความเจริญในอาชีพระดับที่สูงกว่าหมู่บ้านวังน้ำเขียวมาก ราษฎร
 ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านนี้มีอาชีพหลักคือ การทำไร่อ้อยและค้าขายอ้อย มีรายได้สูง และเนื่องจาก
 ค้าขายด้วยนี้เองทำให้ราษฎรในหมู่บ้านมีฐานะทาง เศรษฐกิจดี และมีความคิดว่าตนสามารถอยู่
 โดยลำพังได้แม้ไม่มีการพัฒนาชุมชน ทั้ง ๆ ที่เขาก็ตระหนักดีว่าการพัฒนาชุมชนเป็นงานที่เป็น
 ประโยชน์แก่หมู่บ้าน ซึ่งเห็นได้จากการสร้างถนนลูกรังภายในหมู่บ้าน และถนนรายทาง ซึ่ง
 เป็นทางเข้าหมู่บ้าน แต่นอกจากประโยชน์ที่ได้รับจากการสร้างทางแล้ว เขาคิดว่าเขามิได้
 ประโยชน์อื่นใดอีก ดังนั้น ความร่วมมือในค่านางงานจึงมีน้อยมาก จะมีก็แต่การบริจาคเงิน
 สมทบโครงการ ซึ่งเขาก็ยินดีทำตามคำขอร้องของผู้ใหญ่บ้านหรือพัฒนากร แต่โดยส่วนลึกแล้ว
 ผู้เขียนสังเกตเห็นว่า เขามิได้ชื่นชมกับงานพัฒนาชุมชนมากนัก เพราะปัญหาหรือความต้องการ
 ของเขานั้นเกินขีดความสามารถที่พัฒนากรจะพยายามตอบสนองได้ เช่น มีความต้องการให้
 ระบายถนนสายกลางของหมู่บ้าน เพราะมีแต่ฝุ่นแดงซึ่งทำให้บ้านเรือนสกปรก โดยกันเนื้อที่
 ส่วนหนึ่งเป็นสนามเด็กเล่นที่มีรั้วกันให้ความปลอดภัยแก่เด็ก มีความต้องการให้เปิดโรงเรียน
 การศึกษาผู้ใหญ่ที่สอนจนถึงประถมศึกษาปีที่ ๗ และมีมัธยมศึกษา ๓ นอกจากนี้ยังต้องการ โรงมหรสพ
 เพื่อความบันเทิงภายในหมู่บ้าน ความต้องการในสิ่งดังกล่าวผู้เขียนรู้สึกว่ายากที่จะได้รับการ
 ตอบสนองในเวลาอันสั้น ทั้งนี้ เพราะเมื่อเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นของหมู่บ้านนี้กับ
 หมู่บ้านอื่น ๆ อีกมากในชนบททั่วไปของไทย ความต้องการดังกล่าวของหมู่บ้านนี้ยังมีใช้ความ

ต้องการจำเป็นยิ่งในชีวิตของมนุษย์ ฉะนั้น อันตีความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณให้แก่โครงการดังกล่าวจึงเป็นรองโครงการอื่น ๆ อีกมาก เมื่อไม่ได้รับเงินจัดสรร ราษฎรก็มีความผิดหวัง และมีความคิดว้าวุ่นวามิได้ให้ความสนับสนุนอย่างจริงจัง ความรู้สึกเช่นนี้ไม่เป็นผลดีแก่การปกครองท้องถิ่น ฉะนั้น จึงควรปรับปรุงวิธีการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านแห่งนี้ใหม่ สมควรที่พัฒนากรจะเข้าไปใกล้ชิดกับประชาชนในหมู่บ้านให้มากยิ่งขึ้น เพื่อผ่อนคลายความรู้สึกที่ไม่ดี และเพื่อปรับความต้องการของราษฎรให้อยู่ในระดับที่สามารถได้รับการตอบสนองได้.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย